

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

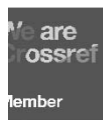
ПРАВОВИЙ ЧАСОПИС ДОНБАСУ

**Збірник наукових праць
№ 3 (76) 2021**

**Виходить 4 рази на рік
Засновано в березні 1997 року**

**Наукове видання
включено до міжнародної наукометричної бази
«Index Copernicus International»**

**Маріуполь
2021**

Рекомендовано до друку Вченою радою ДонДУВС
(протокол № 19 від 26.08.2021)

ПРАВОВИЙ ЧАСОПИС ДОНБАСУ № 3 (76) 2021

Виходить 4 рази на рік
Засновано в березні 1997 р.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 № 409 «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо формування Переліку наукових фахових видань України від 26 лютого і 6 березня 2020 року та внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2019 року № 975» збірник включено до Переліку фахових видань України як друковане періодичне видання категорії «Б» в галузі юридичних наук (081 – Право)

У збірнику розглядаються загально-теоретичні та історичні аспекти держави і права, висвітлюються актуальні питання конституційного, міжнародного, господарського, цивільного, трудового, адміністративного, фінансового, інформаційного, кримінального права, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності

Ø Відповідальність за точність поданих термінів, фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів

Ø Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів

Ø Розсилається до державних установ та наукових бібліотек України

Ø Електронна версія кожного випуску збірника безоплатно та своєчасно розміщується у відкритому доступі на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України в розділі «Наукова періодика України» та в архіві на вебсайті видання за адресою: <https://ljd.dli.donetsk.ua>

Засновник та видавець:
Донецький державний університет внутрішніх справ
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 22761-1 2661 ПР від 30.05.2017.
Адреса редакції:
Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг,
вул. Степана Тільги, 21

Редакційна колегія

Головний редактор – Бесчастний В. М., керівник Секретаріату Конституційного Суду України, доктор юридичних наук, доктор наук з державного управління, професор, заслужений юрист України;

заступник головного редактора – Зозуля Є. В., професор кафедри загально-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ (далі – ДонДУВС), доктор юридичних наук, професор;

відповідальний секретар – Деревянко Б. В., головний науковий співробітник відділу правового забезпечення ринкової економіки Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, доктор юридичних наук, професор;

редактор – Рутвян О. І., завідувач редакційно-видавничого відділення відділу організації наукової роботи ДонДУВС;

члени редколегії:

Бурій В. Є. – начальник відділу кримінологічних досліджень Науково-практичного центру з проблем зміцнення законності та правопорядку Генеральної прокуратури Республіки Білорусь, кандидат юридичних наук, доцент (Республіка Білорусь);

Наджафгулієв Рафіг Іслам огли – начальник кафедри адміністративної діяльності органів внутрішніх справ Академії Поліції МВС Азербайджанської Республіки, доктор філософії з права, доцент (Азербайджанська Республіка);

Одажіу Ю. М. – проректор Академії «Stefan cel Mare» МВС Республіки Молдова, доктор права (Республіка Молдова);

Вітвіцький С. С. – ректор ДонДУВС, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

Волобуєв А. Ф. – професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 ДонДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Громенко Ю. О. – директор Навчально-наукового інституту права та кібербезпеки Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Клемпарський М. М. – професор кафедри цивільного, трудового права та права соціального забезпечення факультету № 3 ДонДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Козар Ю. Ю. – професор кафедри права Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, доктор юридичних наук, професор;

Короткова Ю. М. – професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ДонДУВС, доктор педагогічних наук, професор;

Куракін О. М. – проректор ДонДУВС, доктор юридичних наук, доцент;

Лопатинська І. С. – доцент кафедри іноземних мов ДонДУВС, кандидат педагогічних наук, доцент;

Лоскутов Т. О. – професор кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 2 КННІ ДонДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Мердова О. М. – завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 ДонДУВС, кандидат юридичних наук, доцент;

Назимко Є. С. – перший проректор ДонДУВС, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник;

Ніколенко Л. М. – завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки факультету № 3 ДонДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Одерій О. В. – професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 ДонДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Папугін В. В. – кандидат юридичних наук, доцент;

Санніков Д. В. – доцент кафедри земельного та аграрного права Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент;

Халимон С. І. – головний науковий співробітник науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького, доктор юридичних наук, професор.

УДК: 347.732

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2021-76-3-69-76>**Буга Ганна Сергіївна,**

кандидат юридичних наук, доцент
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Маріуполь)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3957-7387>

НЕБАНКІВСЬКА ФІНАНСОВА УСТАНОВА УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ГРОШОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

У статті наголошено на безпрецедентному зростанні ролі небанківського сектора економіки та діяльності його суб'єктів – небанківських фінансових установ, які надають одну або кілька фінансових послуг, професійно займаються масштабними фінансовими операціями, при цьому вступаючи у грошово-кредитні відносини. У зв'язку з цим грошово-кредитні відносини у своїй взаємодії з правовими нормами зумовлюють фінансові правовідносини, завдяки чому спрощується розуміння і сприйняття грошово-кредитних відносин як об'єкта фінансово-правового регулювання. Констатовано, що регулювання грошово-кредитних відносин у діяльності небанківських фінансових установ в умовах ринкових відносин виходить за межі державних фінансів, розширюючись завдяки корпоративним та приватним фінансам, їх ринковому складнику, а обсяги приватних і комерційних грошово-кредитних ресурсів у таких умовах є однією зі сторін фінансово-кредитних правовідносин.

Ключові слова: небанківська фінансова установа; фінансова безпека; фінансові послуги; гроші; кредит; грошово-кредитні відносини.

Постановка проблеми. Сьогодні утвердження власного шляху розвитку Української держави, включення її до світових інтеграційних процесів нерозривно пов'язано з реформуванням фінансової системи, удосконаленням її правового регулювання з метою досягнення відповідності сучасним тенденціям правового розвитку й міжнародним стандартам. Існування будь-якої держави неможливе без необхідного фінансового забезпечення, адекватного його правового механізму, чітко сформульованих завдань і цілей функціонування. Нині є надзвичайно актуальним питання вирішення проблеми фінансової стабільності й безпеки держави, від рівня стану якої залежить реалізація національних інтересів та розвиток держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що проблематика грошово-кредитних відносин у діяльності небанківських фінансових установ України розглядалася багатьма вітчизняними вченими-теоретиками. Доречним буде виокремити праці Л. К. Воронової, А. Т. Ковальчука, В. В. Корнеєва, О. В. Пашенка, О. В. Тихонової, В. В. Чернея, С. С. Чернявського та ін. Незважаючи на те, що важливі аспекти грошово-кредитних відносин у діяльності небанківських фінансових установ України відображено в працях указаних дослідників, водночас остаточно не сформовано комплексного бачення щодо грошово-кредитних відносин у діяльності небанківських фінансових установ України.

Мета цієї статті полягає у визначенні місця та ролі небанківської фінансової установи в грошово-кредитних відносинах у системі фінансової безпеки країни, законодавчої регламентації таких фінансово-кредитних відносин, з'ясуванні недоліків і прогалин у

чинному законодавстві.

Виклад основного матеріалу. Водночас новітні тенденції розвитку глобальних фінансів в умовах посткризової реструктуризації світової фінансової системи генерують як нові потенційні можливості, так і загрози та виклики для економічної безпеки будь-якої держави світу. Зокрема, країни з ринками, що формуються, опинилися в досить складній ситуації, яка характеризується уповільненням темпів економічного зростання, підвищенням відсоткових ставок на світових ринках, зменшенням надходження іноземного капіталу та масовими девальваціями національних валют. До дії зазначених глобальних чинників додаються внутрішні несприятливі явища та процеси: інституційна нерозвиненість фінансових ринків, недостатня ефективність застосування монетарного інструментарію, брак системних заходів щодо вдосконалення процентної політики, зниження вартості кредитних ресурсів та активізації кредитної діяльності банків, невідповідність структури кредитування цілям інвестиційного оновлення економіки, нестабільність банківської системи, загострення проблем ліквідності та капіталізації.

Така комбінація несприятливих факторів обумовлює необхідність розробки ефективних методів та інструментів грошово-кредитної політики з метою подолання дестабілізуючого впливу сучасних загроз на розвиток держави й суспільства загалом. Грошово-кредитна політика розвивалася залежно від особливостей конкретного історичного періоду, притаманних для нього проблем і загроз, специфіки національних інтересів держави. Змінювалися пріоритетні цілі розвитку грошово-кредитного сектора, розвивалися інструменти й засоби регулювання грошово-кредитної сфери (від суто адміністративних і програмно-цільових методів до комплексної системної політики непрямих заходів).

Серед суспільних інституцій, що впорядковують політичну надбудову й матеріальний базис – економічну життєдіяльність, головною, найбільш дієвою та ефективною є право. На вітчизняних теренах поки що наявне, з одного боку, екстенсивне охоплення правом усіх сфер суспільного буття, з іншого – право виконує роль посередника між владою і суспільством. Право як система загальнообов'язкових правил і норм, його верховенство як вираз консолідованої волі держави [1] підтверджує свою дієздатність через систему правозастосування і механізми правового регулювання. Правова ідеологія, правознавство та правологія формують відповідну юридичну основу держави й суспільства, з подальшим впливом на всі складові економічного базису. Особливої уваги в цьому сенсі заслуговує ядро економіки – грошово-кредитна або фінансова сфера. Грошово-кредитна діяльність держави як різновид фінансових правовідносин демонструє ознаки цих останніх галузей: цілеспрямованість, предметність, упорядкованість [2, с. 64].

Не вдаючись до наукових дискусій, зазначимо, що грошова система – це встановлена державою форма організації грошового обігу в країні, яка склалася історично й закріплена в законодавчому порядку. Сформувалася грошова система протягом XVI–XVII ст., хоча окремі її елементи (наприклад, види грошових знаків) існували й раніше. З поступовим розвитком товарообмінних операцій, переходом від натурального господарства до товарного, яке набуває всезагального характеру, з'являється об'єктивна необхідність в уніфікації форм грошового обігу і централізації емісії грошей. У свою чергу, кредитна система – це сукупність кредитних відносин та інститутів, які реалізують ці відносини. Кредитну систему формують: банки (емісійні, інвестиційні, іпотечні, ощадні та ін.) та небанківські кредитно-фінансові установи (інвестиційні, лізингові, факторингові, фінансові, страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки) [3, с. 7–9].

Грошові та кредитні ресурси тісно пов'язані між собою, різниця між ними має потенційно функціональний характер. Будь-який грошовий ресурс може бути перетворений на кредитний, але останній сам по собі таким не є. Гроші потрапляють в обіг через кредитування центральним банком комерційних банків та інших суб'єктів, які є покупцями грошових ресурсів, і через зовнішні надходження (кредити). В окремих випадках

використовується також канал прямого кредитування уряду. Але і в першому, і в другому разі йдеться про формування фінансових ресурсів.

З огляду на взаємозв'язок і взаємовплив грошових і кредитних ресурсів для їх загальної характеристики доцільно використовувати поняття «грошово-кредитні ресурси», а відносини, що виникають, є «грошово-кредитними відносинами» [4, с. 65]. Як системний блок, грошово-кредитні ресурси й пов'язані з ними відносини є особливим предметом правової опіки та водночас об'єктом правового регулювання. Грошово-кредитні відносини у своїй взаємодії з правовими нормами зумовлюють фінансові правовідносини.

Небанківська фінансова установа – юридична особа, яка відповідно до законодавства України не є банком, надає одну або кілька фінансових послуг та внесена до Державного реєстру фінансових установ у порядку, встановленому законодавством України [5].

Небанківські фінансові установи, акумулюючи кошти індивідуальних інвесторів і вкладаючи їх у різні економічні проекти, забезпечують рівновагу на ринку капіталів через погодження пропозиції і попиту на фінансові ресурси, перерозподіляють і знижують фінансові ризики, забезпечують підвищення ліквідності фінансових укладень різних інвесторів унаслідок професійного управління залученими коштами [6, с. 38–39]. Отже, крім досягнення власних комерційних цілей, небанківські фінансові установи сприяють вирішенню загальноекономічних завдань, економічному зростанню в Україні.

Власне кредитні відносини можна визначити як оформлені правом взаємини між кредитором і позичальником. Як відомо, термін «кредит» походить від латинського «credere» – «вірити». Довіра є невід'ємною властивістю кредитних відносин, якщо їй передують серйозна правова апробація. Структурними елементами кредитних відносин є насамперед їх суб'єкти – кредитор (сторона, що надає позику) і позичальник. Ключовою інституціональною ланкою грошово-кредитної системи є фінансові ринки, банки та законодавчо встановлені елементи ринку фінансових послуг [7, с. 23].

Деякі автори вважають, що до важливих чинників грошово-кредитної сфери належать: правове супроводження динаміки ринкової ставки позичкового процента, коливання потреби позичальника в основному й оборотному капіталах, забезпеченості позичальника власним капіталом та ефективність його використання, окупності проектів, на реалізацію яких позичаються кошти [8, с. 157].

Як стверджує О. В. Дзюблюк, розуміння призначення та сутності фінансів, а також особливостей їх функціонування пов'язано з природою та функціями держави, здійсненням розширеного відтворення, існуванням та розвитком товарно-грошових відносин. Основна маса грошових доходів формується у сфері матеріального виробництва, а потім певною мірою трансформується та перетворюється в межах різних правових режимів. У цих умовах створюється своєрідний об'єктивний двосторонній зв'язок фінансів і держави. З одного боку, природа фінансів, їхні форми, розміри фондів визначають можливості держави, завдання і напрями її діяльності, гарантують фінансово забезпечені перспективи державного розвитку. З другого боку, за допомогою фінансів держава активно впливає на всі сторони процесу відтворення. З їх допомогою відбувається розподіл результату відтворення – сукупного суспільного продукту, перерозподіл і доведення його складових частин до кінцевого споживача. Завдяки фінансовим ресурсам організовується стимулювання, розвиток виробництва, підтримка об'єктивних і раціональних пропорцій розвитку суспільного виробництва, держави в цілому [9, с. 98]. Грошово-кредитні відносини реалізуються через відповідний правовий механізм – грошово-кредитний креатив, який у правовому вимірі необхідно розуміти як певну сукупність принципів, організаційних форм, методів і правил, що, базуючись на чинному законодавстві, забезпечують необхідні умови для реалізації та розвитку грошово-кредитної сфери [10, с. 151–152, 155–166, 306–308].

Категорія «фінанси» завжди була в центрі уваги й особливо активно досліджувалася радянськими вченими-економістами та юристами порівняно з так званою капіталістичною системою [11]. Найбільш чітку позицію щодо розуміння фінансів у вузькому сенсі займає

А. І. Худяков, який зазначає, що «фінансові відносини можуть виникнути тільки в процесі фінансової діяльності держави» [12, с. 30].

Грошово-кредитні відносини, особливо які продукуються банківською системою та ринком фінансових послуг, – це, безумовно, водночас і грошові, і фінансові субстанції. Зв'язок і залежність між грошовими та фінансовими аспектами кредитних відносин настільки тісні й органічні, що будь-які спроби їх «автономізувати», «замкнути в жорсткому колі» суто державного впливу, призведуть в умовах ринкової системи господарювання більше до плутанини, аніж ясності [2].

У цьому контексті варто зауважити, що такий об'єкт правового впливу, як сфера фінансів (грошово-кредитна діяльність) і генетично, і функціонально є системою відносин, природа яких об'єктивно потребує системно-цільового законодавчого оформлення. Дослідники дійшли спільного розуміння того, що найважливішим засобом фінансової діяльності основних суб'єктів грошово-кредитних відносин є правові норми, хоча немає єдності щодо предмета й об'єкта правового регулювання останніх [13, с. 35]. Правова норма – це найперший засіб, що супроводжує грошово-кредитний процес, тобто фінансову діяльність [14, с. 33]. Отже, ідеться про «правило», яке проголошене судом законодавчою владою чи наділеною відповідними повноваженнями інституцією і яке не запроваджується в економічну практику за допомогою накладення санкцій, передбачених законом, але яке постійно діє.

Основними напрямками захисту фінансової сфери є система правових норм. І це зрозуміло, оскільки право є універсальною та унікальною суспільною інституцією, яка надає можливість і гарантує державі донести свою волю до відповідного кола суб'єктів господарювання, підприємницької і власне фінансової діяльності. А у сфері грошово-кредитних відносин, де концентруються найбільш потужні фінансові інтереси суспільства, – це особливо важливо. До того ж право є найважливішим засобом фінансової діяльності ще й тому, що грошово-кредитні відносини, відображаючи зміст цієї діяльності, закріплюються на рівні всіх своїх суб'єктів не інакше, як у правовій формі, тобто через системне законодавчо-нормативне забезпечення.

Невизначеність з предметом та об'єктом регулюючого впливу, у тому числі й щодо грошово-кредитних відносин у сфері діяльності небанківських фінансових установ як насамперед різновиду публічного права, не дозволяє однозначно окреслити й виокремити лише їм властиву галузь (сферу) права. У процесі наукової дискусії з цього питання найбільш несумісні погляди мали так звані «політекономи» [15, с. 118–131], котрі грошово-кредитні відносини трактують у межах власне економічної сфери, і юристи-цивілісти [16, с. 14–15], які, у свою чергу, грошово-кредитну сферу обмежують договірними відносинами. Останні під час обговорення предмета правового впливу на таку сферу, як фінанси та банківська діяльність, переважно визнають їх зростаюче суспільне значення і формування самостійної законодавчої бази.

Грошово-кредитні, фінансові відносини становлять зміст майже всіх сфер прибуткової діяльності та поза правовою формою не існують. Правова форма, домінантна у фінансовій діяльності держави, передбачає, щоб ця діяльність здійснювалася за допомогою правових норм і водночас у рамках певної системи правовідносин. Останнє дуже важливо, оскільки означає, що грошово-кредитна сфера можлива в межах не лише імперативних чи регулятивних, а й правоохоронних правовідносин [17, с. 238; 18, с. 126].

Для того щоб визначити, наскільки грошово-кредитні відносини є правовими, необхідно в нашому аналізі використати таку правову категорію, як «метод правового регулювання». Саме цей метод є додатковим критерієм відмежування однієї галузі права від іншої, а отже – одного різновиду правовідносин від іншого.

Сфера грошово-кредитних правовідносин – досить динамічне явище. У сучасних умовах завдяки змінам їх масштабів та змісту виникла потреба у визначенні меж фінансового правовідношення. Досліджуючи це питання, варто звернути увагу на такі системні категорії,

як фінансовий ринок та ринок фінансових послуг, система комерційних банків, які переважно знаходяться в приватному секторі та функціонують у правовому режимі. Однак доцільно зауважити, що не лише диспозитивні, а й імперативні елементи правового регулювання тією чи іншою мірою використовуються і в приватному секторі грошово-кредитної сфери.

Грошово-кредитні відносини як предмет правового регулювання, виокремлюються у двох площинах: з одного боку, ідеться про встановлені державою загальнообов'язкові правила кредитування, правові регулятори, завдяки яким грошово-кредитні відносини функціонують та утримуються в прийнятному для суспільства правовому режимі, а з іншого – про ті конкретні можливості та повноваження, на основі і в межах яких юридичні особи (суб'єкти фінансових відносин) можуть діяти. Поліваріантність використання фінансових можливостей у рамках єдиного правового поля стає атрибутивною ознакою ринкових умов господарювання [2; 8].

Однак слід зазначити, що законодавча база грошово-кредитного регулювання в Україні є неефективною, оскільки будь-яке адміністративне регулювання в умовах ринкової економіки є неприйнятним. Необхідним є застосування ринкових інструментів і методів регулювання. Так, наприклад, для вигідного залучення кредитних ресурсів в різні галузі за прийнятною ціною для позичальника потрібно створити відповідні умови. При цьому важливими є тимчасові податкові пільги як інструмент стимулювання кредитування та інвестування в пріоритетні галузі. Неефективним є адміністративне курсове регулювання, яке не може бути основою стабілізації валютного курсу, через що слід більш широко застосовувати фінансово-кредитним органам ринкові механізми (регулювання грошової маси, ставки рефінансування).

Узагальнюючи, варто зазначити, що середовище реалізації сучасної грошово-кредитної політики формується багатьма факторами, які в сукупності створюють складні умови і знижують ефективність грошово-кредитної політики під час досягнення поставлених цілей. Однак найбільш значущим є поширення світової фінансової кризи, для подолання якої Україні необхідно вдосконалювати законодавчу базу грошово-кредитного регулювання і застосовувати ринкові механізми регулювання кредитної системи [19].

З правової точки зору важливо під час розгляду грошово-кредитних відносин (особливо форм їх виразу) розуміти субстанціональну природу фінансового механізму в цілому. Не інституції фінансової системи на зразок комерційних банків, страхових компаній, пенсійних фондів, інвестиційних фондів чи інших установ зумовлюють кредит як такий, а навпаки – наявність грошово-кредитних відносин сприяє появі відповідних інституцій.

Висновок. Отже, незважаючи на досить інтенсивне формування, небанківський фінансовий сектор на сьогодні ще не став головним та зручним механізмом забезпечення реального сектора економіки необхідними фінансовими ресурсами. Вони знаходяться на початковій стадії свого становлення, їх розвиток залишається малодинамічним, інколи навіть хаотичним, саме тому актуальним є подальше дослідження їх правої природи, діяльності, функцій, які вони виконують в економіці держави тощо. Для мінімізації ризиків, які можуть стати наслідком недостатньої стійкості, прозорості та конкурентоспроможності небанківського фінансового сектора, потрібно зміцнити інституційну та фінансову спроможність органів, що здійснюють державне регулювання ринку фінансових послуг, а також створити ефективну систему запобігання злочинам, що вчиняються у сфері діяльності небанківських фінансових установ. Державна політика в галузі небанківського фінансового сектора повинна бути спрямована на: формування системи ідентифікації ризиків, проведення моніторингу та поточного аналізу ринку фінансових послуг з метою створення можливостей для життя запобіжних заходів для гарантування фінансової безпеки; посилення прозорості та відкритості в діяльності фінансових установ та органу, який здійснює державне регулювання, і нагляд за такими установами; підвищення платоспроможності та фінансової стійкості небанківських фінансових установ; забезпечення належного захисту споживачів

небанківських фінансових послуг; запобігання використанню небанківських фінансових установ для непродуктивного виведення капіталу за кордон.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.07.2021).
2. Ковальчук А. Т. Грошово-кредитна сфера як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 10. С. 64–65.
3. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : навч. посіб. / З. К. Сороківська, Г. Р. Бальянт. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 208 с.
4. Грошово-кредитні засоби регулювання економіки : монографія / за заг. ред. Л. В. Кривенко. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 210 с.
5. Про затвердження Положення про порядок видачі ліцензії на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків : постанова Правління Національного банку України від 17 серп. 2017 р. № 80. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0080500-17#Text> (дата звернення: 05.07.2021).
6. Корнеєв В. В. Фінансові посередники: інституційна роль та інструментарій. *Фінанси України*. 2000. № 2. С. 37–45.
7. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2664-ІІІ. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення: 05.07.2021).
8. Васюренко О. В. Банківський менеджмент : посібник. К. : Видавничий центр «Академія», 2001. 316 с.
9. Гроші та кредит : підручник / за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 892 с.
10. Енциклопедія банківської справи України / редкол.: В. С. Стельмах (голова) та ін. Київ : Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.
11. Роде Э. Банки, биржи, валюты современного капитализма. М. : Финансы и статистика, 1986. 243 с.
12. Худяков А. И. Финансовое право республики Казахстан. Алматы : Каржы-каражат, 1995. 221 с.
13. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О. П. Гетманець. Х. : Екограф, 2015. 500 с.
14. Карасева М. В. Финансовое правоотношение. М : НОРМА, 2011. 412 с.
15. Основи економічної теорії. Політекономічний аспект. К. : Знання-Прес, 2003. 224 с.
16. Власов Ю. Л. Проблемы тлумачення права. К. : ІДП ім. Корецького НАНУ, 2001. 160 с.
17. Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України. Харків, 2001. 383 с.
18. Чернявський С. С. Сучасні наукові підходи до визначення та класифікації фінансових злочинів. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2008. № 5. С. 118–127.
19. Колеватова А. В., Пашенко О. В. Теоретико-методологічні засади регулювання грошово-кредитної політики держави. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7714> (дата звернення: 05.07.2021).

References

1. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28 cherv. 1996 r. № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 05.07.2021) [in Ukrainian].
2. Kovalchuk, A. T. (2003). Hroshovo-kredytna sfera yak obiekt pravovoho rehuliuвання [Monetary scope as an object of legal regulation]. *Pidprijemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 10. S. 64–65 [in Ukrainian].
3. Hroshovo-kredytni systemy zarubizhnykh krain [Monetary systems of foreign countries] : navch. posib. / Z. K. Sorokivska, H. R. Balian. Ternopil : TNEU, 2018. 208 s. [in Ukrainian].

4. Hroshovo-kredytni zasoby rehulivannia ekonomiky [Monetary regulation of economics] : monohrafiia / za zah. red. L. V. Kryvenko. Sumy : DVNZ «UABS NBU», 2010. 210 s. [in Ukrainian].
5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok vydachi litsenzii na perekaz koshtiv u natsionalnii valiuti bez vidkryttia rakhunkiv [On Approval of the Regulation on the Procedure for the Procedure for the License for Transfer of funds in the national currency without opening accounts] : postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 17 serp. 2017 r. № 80. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0080500-17#Text> (data zvernennia: 05.07.2021) [in Ukrainian].
6. Kornieiev, V. V. (2000). Finansovi poserednyky: instytutsiina rol ta instrumentarii [Financial intermediaries: institutional role and toolkit]. *Finansy Ukrainy*. № 2. S. 37–45 [in Ukrainian].
7. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehulivannia rynkiv finansovykh posluh [On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets] : Zakon Ukrainy vid 12 lyp. 2001 r. № 2664-III. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (data zvernennia: 05.07.2021) [in Ukrainian].
8. Vasiurenko, O. V. (2001). Bankivskyi menedzhment [Bank Management] : posibnyk. K. : Vydavnychiy tsentr «Akademiia». 316 s. [in Ukrainian].
9. Hroshi ta kredyt [Money and credit] : pidruchnyk / za red. O. V. Dziubliuka. Ternopil : TNEU, 2018. 892 s. [in Ukrainian].
10. Entsyklopediia bankivskoi spravy Ukrainy [Encyclopedia of Ukraine's banking] / redkol.: V. S. Stelmakh (holova) ta in. Kyiv : Molod, In Yure, 2001. 680 s. [in Ukrainian].
11. Rode, E. (1986). Banki, birzhi, valyuty sovremennogo kapitalizma [Banks, stock exchanges, currencies of modern capitalism]. M. : Finansy i statistika. 243 s. [in Russian].
12. Hudyakov, A. I. (1995). Finansovoe pravo respubliki Kazahstan [Financial law of the Republic of Kazakhstan]. Almaty : Karzhi-karazhat. 221 s. [in Russian].
13. Finansove pravo [Financial law] : pidruchnyk / za zah. red. O. M. Bandurky, O. P. Hetmanets. Kh. : Ekohraf, 2015. 500 s. [in Ukrainian].
14. Karaseva, M. V. (2011). Finansovoe pravootnoshenie [Financial legal relationship]. M : NORMA. 412 s. [in Russian].
15. Osnovy ekonomichnoi teorii. Politekonomichnyi aspekt [Fundamentals of economic theory. Politeconomic aspect]. K. : Znannia-Pres, 2003. 224 s. [in Ukrainian].
16. Vlasov, Yu. L. (2001). Problemy tлумachennia prava [Problems of interpretation of law]. K. : IDP im. Koretskoho NANU. 160 s. [in Ukrainian].
17. Hutorova, N. O. (2001). Kryminalno-pravova okhrona derzhavnykh finansiv Ukrainy [Criminal Protection of Public Finances of Ukraine]. Kharkiv. 383 s. [in Ukrainian].
18. Cherniavskiy, S. S. (2008). Suchasni naukovy pidkhody do vyznachennia ta klasyfikatsii finansovykh zlochyniv [Modern scientific approaches to the definition and classification of financial crimes]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 5. S. 118–127 [in Ukrainian].
19. Kolevatova, A. V., Pashchenko, O. V. Teoretyko-metodolohichni zasady rehulivannia hroshovo-kredytnoi polityky derzhavy [Theoretical and methodological principles of regulation of state monetary policy]. *Efektivna ekonomika*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7714> (data zvernennia: 05.07.2021) [in Ukrainian].

Buha Hanna,

PhD in Law, Associate professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Mariupol)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3957-7387>

NON-BANKING FINANCIAL INSTITUTION OF UKRAINE AS A SUBJECT OF MONETARY RELATIONS

The article emphasizes the unprecedented growth of the role and importance of monetary relations in the formation of the market component of society, by supplementing it – the financial market and financial services markets, non-bank financial institutions professionally engaged in large-scale financial transactions. In this regard, monetary relations in their interaction with legal norms give rise to financial legal relations, which simplifies and disciplines the understanding and perception of monetary relations as an object of

financial and legal regulation. It is stated that the regulatory impact on monetary relations in the activities of non-bank financial latter in market relations goes beyond public finance, expanding due to corporate and private finance, their market component, and the volume of private and commercial monetary resources in such conditions are one of the parties to the financial and credit relations. The environment for the implementation of modern monetary policy is formed by many factors, which together create extremely difficult conditions and reduce the effectiveness of monetary policy in achieving its goals. However, the most significant is the spread of the global financial crisis, to overcome which Ukraine needs to improve the legal framework for monetary regulation and apply market mechanisms to regulate the credit system. From a legal point of view, it is important when considering monetary relations (especially the forms of their expression) to understand the substantial nature of the financial mechanism as a whole. It is not the institutions of the financial system such as commercial banks, insurance companies, pension funds, investment funds or other institutions that generate credit as such, but, on the contrary, the existence of monetary relations generates the relevant institutions. And this is not just a scholastic play on words or manipulation of scientific concepts, but a legal fact. Thus, despite the rather intensive formation, the non-banking financial sector has not yet become the main and convenient mechanism for providing the real sector of the economy with the necessary financial resources. They are going through the initial period of their formation, their development remains little dynamic, sometimes even chaotic, which is why it is important to further study their legal nature, activities, functions they perform in the economy of the state and so on. In order to minimize the risks that may result from the lack of stability, transparency and competitiveness of the non-banking financial sector, it is necessary to strengthen the institutional and financial capacity of bodies regulating the financial services market and create an effective system for preventing crimes committed by non-banking financial institutions. Public policy in the non-banking financial sector should be aimed at: creating a system of risk identification, monitoring and ongoing analysis of the financial services market in order to ensure opportunities to take precautions to ensure financial security; strengthening transparency and openness in the activities of financial institutions and the body that carries out state regulation and supervision of such institutions; increasing the solvency and financial stability of non-bank financial institutions; ensuring proper protection of consumers of non-banking financial services; preventing the use of non-bank financial institutions for unproductive withdrawal of capital abroad.

Key words: *non-bank financial institution; financial security; financial services; money; credit; monetary relations.*

Надіслано до редколегії 23.07.2021
Рекомендовано до публікації 30.07.2021